

CZU 343.84

DOI 10.5281/zenodo.8123669

Vladislav MANEA,
dr., conf. univ.

PhD,
Associate Professor

ASPECTE PRIVIND RESOCIALIZAREA PENITENCIARĂ LA ETAPA PREGĂTIRII CONDAMNAȚILOR DE ELIBERARE

Prin prezentul articol autorul realizează o analiză a unui proces extrem de important: resocializarea persoanelor condamnate la etapa pregătirii condamnaților de eliberare din penitenciar. Fiind condamnat definitiv la o pedeapsă privativă de libertate, când este eliberat condamnatul întâmpină rezistența și prejudecățile mediului social care refuză să îl reprimească. Astfel, riscul de a recidiva este extrem de ridicat. Însă se conturează direcții noi care oferă unele alternative pentru resocializarea deținuților prin oferirea locuinței, recalificării sau de locuri de muncă prin intermediul organismelor sociale sau instituțiilor și organelor statului.

Cuvinte-cheie: pedeapsă privativă de libertate, resocializare, condamnat, reintegrare socială, închisoare, penitenciar, infracțiune, corectare.

ASPECTS REGARDING PRISON RESOCIALIZATION AT THE STAGE OF CONVICTS' PREPARATION FOR RELEASE FROM PRISON

Through this article, the author carries out an analysis of an extremely important process: the resocialization of convicted persons at the stage of preparing the convicts for release from the penitentiary. In the case of a definitive sentence to a punishment, at the moment of release the convict is faced with the resistance and prejudices of the social environment that refuses to repress him. Under these conditions, the resumption of criminal behavior appears certain. However, new directions are emerging that propose and offer alternatives for the social reintegration of prisoners by offering shelter, retraining or jobs through social bodies or state institutions.

Keywords: custodial sentence, rehabilitation, convicted, social reintegration, prison, penitentiary, crime, correction.

Introducere. Reintegrarea socială a deținuților reprezintă un segment al executării pedepselor care necesită o atenție sporită. Pentru ca acest proces să fie unul de succes este nevoie de elaborarea unor normative de bază,

iar ulterior, pentru asigurarea unui stil de viață care să asigure respectarea acestor normative, trebuie să existe și un mediu social deschis în acest sens. Regulile de socializare, deschiderea, cunoștințele, regulile concrete sau sistemele

complexe de percepție în unele roluri din societatea civilă atrag însușirea unor norme de comportament potrivite în societate. Fenomenul internalizării se află în strânsă legătură cu fenomenul socializării, fenomen social în cadrul căruia un individ își însușește normele de adaptabilitate la un nivel la care deja le respectă din propria inițiativă (atunci când nu se așteaptă la sancțiuni negative în cazul încălcării normelor). Procesul socializării se întinde pe durata întregii vieți, lucru foarte important în cazul tinerilor infractori care dau dovadă de un comportament deviant. Datorită acestui proces, în cursul executării pedepselor accentul se transferă pe aspectul resocializării. Conform lui László Kóhalmi, un rol important în privința șanselor condamnatului la resocializare îl constituie dreptul deținutului la menținerea legăturilor cu lumea de afară. [1, p. 111]

Ervin Belovics a argumentat faptul că recunoașterea drepturilor condamnaților este o condiție primară de tip *sine qua non*, fiind punctul de plecare al oricărei acțiuni care încearcă să obțină resocializarea celui în cauză. [2]

Diverse sisteme penale și sociale de sancționare, tratament și resocializare a delincvenților se fundamentează pe anumite concepții filosofice, morale, politice și religioase, având ca finalitate realizarea protecției și apărării sociale a societății, prevenirea comiterii de noi delikte și crime, reintegrarea și reabilitarea morală și socială a persoanelor condamnate la diverse pedepse. Aceste sisteme includ o gamă largă de sancțiuni și pedepse care trebuie să fie cât mai individualizate, astfel încât alegerea și aplicarea lor să conducă la reducerea riscului reiterării unor noi fapte antisociale de către individul condamnat și la reabilitarea lui normală după executarea pedepsei, oferind, totodată, o protecție adecvată și pentru societate. [19]

Principiul că detenția și privarea de libertate trebuie folosite ca o ultimă soluție este acceptat în majoritatea sistemelor penale ale lumii. Astfel, înainte ca judecătorul să hotărască privarea de libertate, el trebuie să ia în considerație toate celelalte sancțiuni posibile mai puțin radicale, decizia privind privarea de libertate fiind adoptată numai atunci, când cazul în discuție este de așa natură, încât pedepsele mai puțin radicale nu pot fi acceptate.

Regimul de tratament și resocializare a infractorilor diferă sensibil de la o țară la alta, începând de la internarea acestora în stabilimente deschise, semideschise sau închise și până la izolarea lor totală în penitenciare și instituții speciale de maximă siguranță și securitate. [3, p. 45]

Regimul penitenciar trebuie să corespundă scopului de a asigura o îndrumare și corijare a condamnaților pentru ca, după executarea pedepsei, ei să se poată integra în muncă și în viața socială, cu respectarea normelor de conduită și de conviețuire socială. [3, p. 45]

Executarea pedepsei trebuie să contribuie la prevenirea de noi infracțiuni. [3, p. 45]

În literatura criminologică termenul „resocializare” este utilizat în sens larg și în sens restrâns. Spre exemplu, V. M. Trubnikov prin resocializare în sens larg înțelege procesul corijării și reeducării persoanelor anterior condamnate. [4, p. 54]

În sens restrâns, acesta este înțeles ca un proces social în perioada postpenitenciară, când au loc schimbări calitative ale personalității, revizuirea concepțiilor, opiniilor, sferei motivaționale de comportament etc., care se exprimă prin comportament legal. [4, p. 54]

I. V. Juleva determină resocializarea ca „reluare sau repetare a acțiunii” și ca o contracarare a degradării asociale a personalității. În continuare ea scrie despre resocializare în sens de adaptare socială, examinând în particular și procesul corijării. [5, p. 19]

T. Predov determină resocializarea la etapa penitenciară ca o pregătire moral-psiho logică bine dirijată a deținuților, apreciind-o ca o activitate de profilaxie, deoarece, în opinia sa, influențarea penitenciară poartă un caracter criminologic și se efectuează în scopul prevenirii unui comportament criminal în viitor. [6, p. 4]

Se mai enunță, de asemenea, părerea conform căreia adaptarea socială a condamnaților este o varietate a resocializării și se deosebește doar după volum. [7, p. 23]

Unii autori susțin că adaptarea socială este o noțiune mai largă ca resocializarea. [8, p. 74]

Alții scriu că adaptarea socială presupune procesul resocializării personalității, trecerea ei în alt mediu social, perceperea moravurilor, cerințelor, directivelor, pozițiilor sociale și sistemului valoric ale acestui mediu. [9, p. 100]

E. B. Kulebeakin consideră că „procesul resocializării este mai vast și poate include câteva tipuri de adaptări: adaptarea la macromediu, adaptarea la micromediu, adaptarea individului la sine însuși (autoadaptarea lăuntrică, realizarea unității necesare între lumea spirituală interioară și conduita exterioară a persoanei)”. [10, p. 28]

Potrivit alin.(4) art.249, alin.(4) art.250, alin.(4) art.251 alin.(1). art.282 alin.(1). CE al RM, condamnații la închisoare în scopul pregătirii pentru eliberare, cu 6 luni înainte de expirarea termenului de executare a pedepsei închisorii, condamnații care își execută pedeapsa în regim comun și care nu au sancțiuni disciplinare nestinse sunt transferați în regim de resocializare.

În conformitate cu Regulile europene pentru penitenciare privind regimul și tratamentul deținuților, resocializarea și recuperarea morală a delincvenților trebuie subordonate unor finalități menite să asigure deținuților condiții de viață compatibile cu demnitatea umană și cu standardele și normele acceptate în cadrul comunității. [20]

Regulile europene prevăd că fiecare deținut trebuie să beneficieze de condiții legale ce i-ar oferi posibilitatea să se reîntoarcă în societate, să reînceapă o viață nouă în familie, să-și găsească un loc de lucru. Deținuții condamnați la privațiune de libertate pe termen lung urmează să fie pregătiți treptat pentru revenirea la libertate; în acest sens se pot organiza programe separate în aceeași instituție sau instituții alăturate, sau deținutul poate fi eliberat condiționat mai devreme sub controlul unui asistent social. [20]

Punctul 89 (1) din Regulă, ca și legislația din majoritatea țărilor, prevede că instituțiile penitenciare trebuie să colaboreze cu serviciile sociale, organele administrației locale pentru ca deținutul să-și găsească un loc în societate, în special să reînceapă viața în familie și să-și găsească un loc de muncă. [20]

Pregătirea condamnaților de eliberare este o sarcină primordială a activității instituțiilor penitenciare. Astfel, conform art.14 alin. (2) lit. p al Legii Cu privire la sistemul administrației penitenciare, „administrația instituțiilor penitenciare este obligată să înlesnească, prin stabilirea unor contacte preliminare cu organe-

le de probațiune și cu agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, adaptarea socială a persoanelor care urmează a fi eliberate din locurile de detenție, să acorde sprijin asociațiilor obștești și structurilor patronale, în ale căror atribuții intră participarea la reeducarea condamnaților, la pregătirea acestora pentru eliberare, precum și la adaptarea socială după eliberarea lor din locurile de detenție”. [11]

În sens larg, aceasta este pregătirea către viața din libertate care cuprinde întregul proces de corectare a condamnaților din momentul sosirii în penitenciar până la eliberare. În sens îngust, aceasta este munca desfășurată în mod special la etapa finală de executare a pedepsei, organizată, de regulă, cu șase luni înainte de eliberare.

Pregătirea condamnatului pentru libertate trebuie să aibă ca reper faptul că statutul cetățeanului în societate presupune unele sfere vitale cum ar fi: familia, munca, odihna. În aceste domenii se formează rolul lui social de bază: familist, muncitor, cetățean etc. De aceea scopul de perspectivă trebuie să fie pregătirea condamnaților pentru participarea la domeniile de bază ale vieții și înfăptuirea rolurilor sociale menționate după eliberare.

Resocializarea condamnaților în cadrul penitenciarului este una importantă, deoarece anume în procesul executării pedepsei se produc schimbări în comportamentul condamnatului, fapt care în viitor îi va permite sau nu să ducă un mod de viață legal. Resocializarea condamnaților în penitenciar reprezintă un proces destul de complex. În perioada aflării în penitenciar, în viața condamnatului au loc schimbări radicale în mediul care îl înconjoară sau a situației de adaptare, condiționate atât de schimbarea împrejurărilor, cât și de aplicarea față de condamnat a unui complex de măsuri educative de influențare. În toate cazurile, el este nevoit să se adapteze la condițiile sociale în care se află.

Sarcinile de bază ale realizării resocializării penitenciare a condamnaților este de a exclude sau a minimaliza momentele negative ce țin de izolarea persoanei de societate și de a-l pregăti pentru o viață în libertate. În măsura în care fostul infractor este pregătit pentru viața în libertate, în care s-a modificat sistemul său

de valori, depinde viața lui de mai departe ca cetățean docil. Adaptarea socială a persoanelor eliberate din penitenciare se va produce cu atât mai reușit cu cât mai eficientă va fi pregătirea lor pentru liberare.

Scopul resocializării penitenciare este corijarea condamnatului, cultivarea unei atitudini respectuoase față de normele juridice și morale. Resocializarea este un proces educativ, reeducativ și de tratament aplicat persoanelor condamnate penal, prin care se urmărește readaptarea infractorilor la sistemul de norme și valori general acceptate de societate, în scopul reintegrării sociale a acestora și prevenirea recidivei. [3, p. 45]

N. A. Krainova definește resocializarea condamnatului ca „un proces de restabilire a individului în calitate de membru socializat al societății, care are loc în urma aplicării față de persoana care a săvârșit o infracțiune și a fost condamnată a unui complex de măsuri legale, social-organizatorice, psiho-pedagogice, educative etc. la diferite etape ale răspunderii penale în scopul neadmiterii săvârșirii unor noi fapte ilegale”. [12, p.7]

Prin resocializarea condamnaților se mai înțelege procesul restabilirii relațiilor sociale pierdute sau slăbite în urma executării pedepsei penale, a funcțiilor și statutului persoanei; aceasta este asimilarea de către condamnat a standardelor de conduită și a valorilor, conștientizarea necesității de a se supune normelor juridice și altor norme morale de conduită. [13, p.135]

T. N. Volkova menționează că resocializarea persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii prezintă un sistem de etape consecutive prin care se reflectă acțiunea pozitivă a măsurilor de constrângere și educative, precum și a eficacității activității administrațiilor instituțiilor penitenciare. [14, p.103]

După cum remarcă unii autori, resocializarea persoanelor eliberate din locurile de detenție este una din problemele sociale dificile care continuă să fie o perioadă îndelungată de timp obiectul de studiu al cercetătorilor. Ispășirea oricărei pedepse are drept consecință modificarea condițiilor de viață, însă cel mai mult aceasta se evidențiază la pedeapsa închisorii ca fiind cea mai aspră pedeapsă penală. [15, p.3]

În viziunea noastră, ținând cont de cele

menționate, putem defini resocializarea penitenciară a condamnatului ca fiind un proces complex, care constă în activitățile socio-educative desfășurate de personalul penitenciar prin intermediul unui complex de măsuri cu caracter educativ, juridic, social, organizatoric, psiho-pedagogic etc., activități ce sunt aplicate în scopul modificării sistemului lui de valori antisociale, având ca scop restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât de către condamnați, cât și de către alte persoane.

Ispășirea pedepsei închisorii presupune schimbarea statutului juridic al cetățeanului, dar are ca rezultat și schimbarea bruscă a condițiilor de viață. Se condiționează aceasta de faptul că fiind în condiții de izolare, condamnații își pierd legăturile permanente cu rudele, colegii de serviciu etc., se schimbă rolul lor social ca membru de familie, membru al colectivului de muncă. Toate aceste legături urmează a fi restabilite, reluate, pentru a intra în ritmul normal de viață în libertate. Practic, în fața fiecărui condamnat eliberat din penitenciar apar întrebări de genul: unde va locui?, unde va lucra?, la cine se poate adresa pentru susținere și rezolvarea problemelor apărute? etc. De aceea pregătirea pentru eliberare este mai actuală pentru persoanele deținute în penitenciare.

Trebuie să constatăm că în privința multor condamnați problema resocializării este una foarte delicată. Un principiu și un obiectiv al procesului de resocializare, desfășurat în instituțiile de profil, reprezintă normalizarea, care presupune apropierea, în măsura posibilului, a condițiilor vieții din penitenciar de cele ale lumii exterioare acestuia (punctul 65(b) din Regulile europene pentru penitenciare). Deținuții trebuie să-și păstreze majoritatea drepturilor lor civile. Singurul drept civil asupra căruia există limitare este libertatea de deplasare în afara instituției penitenciare. [20]

În vederea diminuării efectelor negative ale detenției, cum ar fi, de exemplu, destrămarea familiei, lipsa de contacte cu aceasta și cu rudele, traumatizarea psihică, „stigmatizarea” și „etichetarea” morală, se propune normalizarea.

Normalizarea presupune realizarea a două deziderate:

1) deschiderea, concepută în unele sis-

teme penitenciare (cum sunt cele din țările scandinave) ca diversificarea stabilimentelor deschise și semideschise, în care deținuții au dreptul la libera mișcare internă, corespondență nelimitată, vizite săptămânale ale rudelor apropiate, învoiri și ieșiri temporare din aceste instituții, acces la radio, TV, ziare, întâlniri cu publicul din zonă, competiții sportive etc.;

2) responsabilitatea, prin permanenta încercare a personalului închisorii de a consolida simțul responsabilității la deținuți, respectul și încrederea proprie, prin implicarea acestora într-o serie de activități sociale și comunitare, care să-i pregătească „din mers” pentru reinserția post-penală.

Punctul 70 din Regulile europene pentru penitenciare prevede că pregătirea deținutului pentru eliberare trebuie să înceapă cât mai curând posibil. Trebuie să se evite ca deținutul să se simtă izolat de societate, fiind necesar ca el să aibă certitudinea că în continuare face parte din ea. [3, p.45]

În legislația Republicii Moldova (Legea cu privire la probațiune [16]) este prevăzut termenul „probațiune penitenciară” care, considerăm noi, este un echivalent al „resocializării penitenciare”, deoarece, după cum o să observăm, interpretarea acestora este asemănătoare.

Probațiune penitenciară – totalitate de activități socio-educative desfășurate în penitenciar și de activități de pregătire pentru liberarea persoanelor din locurile de detenție. [16]

Conform art.11 din Legea cu privire la probațiune [16] în cadrul probațiunii penitenciare, și anume în perioada de pregătire pentru liberare, se elaborează și se aplică persoanelor aflate în locurile de detenție programe de educație civică, etică și morală, de instruire profesională, de muncă educativă. [16]

Organul de probațiune, în colaborare cu administrația penitenciarului, poate contribui [16]:

a) la stabilirea de contacte oficiale preliminare cu instituții specializate în vederea creării unor posibilități de pregătire profesională, de reciclare și de perfecționare profesională în conformitate cu cerințele pieței forței de muncă;

b) la stabilirea de contacte oficiale preliminare cu agențiile pentru ocuparea forței de muncă în vederea oferirii de informații veri-

dice condamnaților despre locurile de muncă vacante și despre alegerea unui loc de muncă corespunzător, în vederea facilitării înregistrării lor la oficiul forței de muncă;

c) la stabilirea de contacte cu agenții specializate pentru facilitarea închirierii de locuințe, la cererea persoanelor care nu au rude sau alte legături sociale;

d) la stabilirea de contacte cu agenții specializate pentru facilitarea plasării persoanelor de vârstă înaintată și a invalizilor în instituții de plasament, la cererea lor;

e) la elaborarea și perfecționarea unor programe de scurtă și de lungă durată privind adaptarea socială a persoanelor care urmează a fi eliberate din locurile de detenție. [16]

La transferarea condamnatului în regim de resocializare în diferite tipuri de penitenciare, condamnații beneficiază de anumite drepturi și obligații. Astfel, în penitenciar de tip deschis transferul condamnatului în regim de resocializare se efectuează cu 6 luni înaintea expirării termenului pedepsei, în condițiile stabilite de alin.(1) art.282 al Codului de executare. [21]

Cu permisiunea administrației penitenciare, condamnații pot să se deplaseze fără supraveghere în afara penitenciarului, dacă acest lucru este necesar în legătură cu munca executată, instruirea sau în legătură cu survenirea unor situații personale excepționale. Ei pot să expedieze scrisori și să primească pachete cu provizii, colete, banderole, să utilizeze banii și să aibă întrevederi fără nicio restricție. În același penitenciar, în regim de resocializare, pot fi deținuți condamnați bărbați și femei. [21]

În funcție de comportamentul și atitudinea față de muncă etc., prin decizia șefului penitenciarului, în baza unei cereri scrise a condamnatului, administrația penitenciarului poate permite acestuia din urmă, aflat în regim de resocializare, să locuiască într-un spațiu locativ separat pe teritoriul penitenciarului sau în afara lui, în spații dislocate în raza a 25 km de penitenciar. Condamnații care beneficiază de dreptul de a locui cu familia în penitenciar sau în afara acestuia au dreptul: cu permisiunea administrației penitenciarului, să locuiască în case proprii, în apartamente sau în alte spații închiriate (inclusiv închiriate de la penitenciar); să se deplaseze liber, să poarte haine civile și să

aibă asupra lor permisul de modelul stabilit; să se ocupe cu agricultura, cu creșterea păsărilor și vitelor; să dețină obiecte de valoare și bani, folosindu-i fără nicio restricție. Condamnații care locuiesc cu familiile lor, nu mai puțin de o dată în zece zile, la ora stabilită, sunt obligați să se prezinte personal pentru înregistrare în unitatea de serviciu a penitenciarului. [22]

Apelul condamnaților este efectuat de ofițerul de serviciu, precum și de șefii de sec-toare și funcționarii serviciului regim și supra-veghere nu mai puțin de două ori pe zi, la ora stabilită de programul zilei. În caz de necesi-tate, apelul condamnaților poate fi efectuat în orice timp, atât la sectoarele de muncă, cât și la locul de trai al deținutului cu familia sa. [22]

Condamnații respectivi au următoarele drepturi și obligații:

a) drepturi: în orele de la deșteptare pâ-nă la stingere, să se deplaseze liber pe întreg teritoriul penitenciarului; cu permisiunea ad-ministrației, să se deplaseze fără supraveghere în afara teritoriului, dar în limitele Republicii Moldova, dacă acest lucru este necesar în legă-tură cu munca executată sau studiile; în afara penitenciarului să nu poarte semne distinc-tive pe piept; să poarte haine civile, să dețină obiecte de valoare și bani, folosindu-i fără nicio restricție; din momentul sosirii în penitenciar, să expedieze și să primească banderole, colete, pachete, transferuri de bani fără limită; cu per-misiunea administrației și la existența condiți-ilor, să locuiască pe teritoriul penitenciarului cu familiile lor; cu permisiunea administra-ției penitenciare, să locuiască cu familiile lor în apartamente în apropierea dislocării peniten-ciarului; în regim comun și de resocializare, cu permisiunea administrației penitenciare și în baza contractului încheiat de aceasta, să fie angajați la muncă la diverse persoane fizice sau juridice situate în afara penitenciarului; să primească pentru lucrul prestat remunerație în baza tarifelor și normelor stabilite de legis-lația muncii în vigoare. [21] Utilizarea muncii condamnaților, retribuirea muncii și reținerile din salariu se realizează conform prevederi-lor art.234-236 ale Codului de executare și al-tor acte normative care reglementează munca deținuților; să beneficieze, pe cont propriu, de asistență medicală în instituțiile curative publi-

ce; să se folosească de bunurile lor în ordinea stabilită de lege; în conformitate cu legislația în vigoare, să se căsătorească (să divorțeze), cu înscrierea obligatorie în dosarul personal și în legitimația lui despre schimbarea stării familia-le; să aibă în propria folosință televizoare, apa-rate radio și computere (fără dreptul accesării internetului); în conformitate cu art.216, 217 și 237 ale Codului de executare, să plece în afara dislocării penitenciarului în concedii de muncă și de scurtă durată. [21].

Timpul aflării condamnatului în afara pe-nitenciarului este inclus în termenul de ispăși-re a pedepsei; [21]

b) obligații: în lipsa familiei, să locuiască în blocurile de detenție ale penitenciarului; din momentul stingerii și până la deșteptare, să se afle la locurile lor de odihnă, cu excepția cazu-rilor prevăzute de programul zilei;

c) interdicții: să părăsească fără permisi-une teritoriul penitenciarului sau locul de trai și de muncă; să procure, păstreze, transmită, fabrice orice fel de arme de vânatoare, de foc și gaze, muniții la ele, arme albe, substanțe otrăvi-toare și explozive, precum și mijloace de trans-port; să procure, transmită, păstreze, fabrice sau să consume băuturi alcoolice, substanțe narcotice și toxice; să se folosească de legătură radiotelefonică (mobilă) și internet, cu excepția condamnaților care beneficiază de dreptul de a locui în afara penitenciarului; să poarte, păs-treze, folosească ținută (uniformă și semne de distincție) militară sau a serviciilor speciale; să practice jocuri de noroc. [21]

În penitenciarul de tip semiînchis, con-form art.250 CE al RM, transferul condamnatu-lui în regim de resocializare se efectuează cu 6 luni înaintea expirării termenului pedepsei, în condițiile stabilite de alin.(1) art.282 al Codu-lui de executare. Condamnații aflați în regim de resocializare: sunt în drept de a avea asupra lor și de a utiliza obiecte de valoare și bani; pot fi antrenați în muncă în afara penitenciarului fă-ră supraveghere; pot beneficia de o deplasare de scurtă durată în condițiile art.217 CE al RM; pot fi antrenați în munci în afara penitencia-rului dacă dispun de dreptul de deplasare fără escortă sau însoțire, în condițiile prevăzute la art.216 CE al RM. [21]

În regimul de resocializare, condamnații,

în perioada de la stingere până la deșteptare, sunt ținuti în încăperi complet izolate, care se încuie. În intervalul de timp de la deșteptare până la stingere, ei se pot deplasa liber pe teritoriul penitenciarului, în limitele stabilite de administrația penitenciarului. [21]

În penitenciarul de tip închis, conform art.251 CE al RM, transferul condamnatului în regim de resocializare se efectuează cu 6 luni înaintea expirării termenului pedepsei, în condițiile stabilite de alin.(1) art.282 al CE al RM. [21]

În regimul de resocializare, în perioada de la stingere până la deșteptare, condamnații sunt ținuti în încăperi complet izolate, care se încuie. În intervalul de timp de la deșteptare până la stingere, ei se pot deplasa liber pe teritoriul penitenciarului în limitele stabilite de administrația penitenciarului. Condamnații pot fi antrenați în munci în afara penitenciarului cu condiția asigurării supravegherii permanente. [21]

La fel și în centrele de detenție pentru minori și tineri minori, precum și în penitenciarele pentru femei transferul condamnatelor în regim de resocializare se efectuează cu 6 luni înaintea expirării termenului pedepsei, în condițiile stabilite de alin.(1) art.282 al CE al RM. [21]

Reieșind din faptul că majoritatea condamnaților eliberați din penitenciar se încadrează greu în societate, considerăm că alin.(1) art.282 al CE al RM trebuie să prevadă perioada de timp nu de 6, ci de 9 luni.

Persoanelor care sunt eliberate din detenție și nu dispun de bani sunt asigurate cu un ajutor minim garantat: cu bilet pentru deplasare la domiciliu pe teritoriul Republicii Moldova, și îmbrăcăminte din contul statului. [17]

Cu cel puțin 3 luni înainte de expirarea termenului de executare a pedepsei închisorii, administrația penitenciarului informează autoritățile administrației publice locale, alte instituții interesate și agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă despre apropiata eliberare a condamnatului, despre studiile, capacitatea de muncă și specialitatea lui. Conform art.12 din Legea cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție nr.297-XIV din 24.02.99 [17], „Administrația penitenciarului, cu 6 luni înainte de eliberarea condamnatului, îl familiarizează pe acesta cu principiile și normele de bază ale legislației în

domeniul ocupării forței de muncă, explică modul de plasare în câmpul muncii, drepturile și obligațiile în procesul căutării locului de muncă și, în baza cererii scrise, în care condamnatul își precizează opțiunea privind locul de trai după executarea pedepsei și își exprimă dorința de a fi plasat în câmpul muncii prin intermediul Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, expediază la agenția pentru ocuparea forței de muncă de la locul de trai ale informația necesară pentru a organiza plasarea în câmpul muncii a persoanei respective.” [17]

Persoana care a executat pedeapsa închisorii beneficiază, la eliberarea din locul de detenție, de o indemnizație unică în condițiile prevăzute de lege. Indemnizația unică, în mărime de 75 la sută din salariul mediu lunar pe economia națională pentru anul precedent eliberării din locul de detenție, se achită din mijloacele bugetului de stat, alocate instituțiilor penitenciare prin intermediul Administrației Naționale a Penitenciarelor a Ministerului Justiției. [18]

Despre eliberarea persoanelor care au nevoie de însoțire, femeilor gravide și minorilor administrația locului de deținere comunică, în prealabil, rudelor sau altor persoane indicate de condamnați. În cazul lipsei însoțitorului, administrația asigură însoțirea lor până la domiciliu, dacă acesta este situat pe teritoriul Republicii Moldova. Condamnații cu dizabilități severe sau accentuate, precum și condamnații bărbați care au împlinit 65 de ani și femeile condamnate care au împlinit 60 de ani pot solicita plasarea în aziluri pentru persoane cu dizabilități sau bătrâni. Administrația locului de deținere, în termen de 5 zile, expediază organului de asistență socială cererea condamnatului. [21]

Din categoria persoanelor care sunt eliberate din detenție fac parte: persoanele care sunt eliberate din detenție în urma executării efective și integrale a termenului pedepsei penale privative de libertate sau în baza hotărârii instanței de judecată, rămasă definitivă, privind: liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen, înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă nonprivativă de libertate, liberarea de la executarea pedepsei a persoanelor grav bolnave, liberarea de pedeapsă în temeiul actului de amnistie intervenit după punerea în executare a pedepsei, liberarea de pedeapsă

în legătură cu constatarea că fapta pentru care este condamnat, în urma modificării legii penale, nu constituie infracțiune, precum și actul de grațiere intrat în vigoare. [21]

Potrivit art.15/1 din Legea cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție, persoanele care și-au ispășit pedeapsa privativă de libertate, la eliberarea din locurile de detenție, beneficiază de o indemnizație unică în mărime de 75% din salariul mediu lunar pe economie pentru anul precedent. Indemnizația se achită la data eliberării de către penitenciarul din care este eliberat deținutul, din contul mijloacelor prevăzute în acest scop în bugetul de stat. [16] Considerăm că art. 15/1 din Legea cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție trebuie să prevadă cel puțin două salarii medii lunare pe economie pentru anul precedent.

Concluzii. Pregătirea condamnaților pentru libertate trebuie să se efectueze luând în considerare personalitatea condamnatului, dacă are sau nu rude, situația materială a acestuia. Pregătirea pentru eliberare este un segment foarte important în activitatea penitenciarelor.

Însă aceste chestiuni la nivel de stat se rezolvă insuficient, pe alocuri doar declarativ, de aceea este prematur să vorbim despre atingerea scopurilor în vederea reabilitării condamnaților.

Din cele expuse reiese că apare necesitatea creării, pe lângă organele administrației publice locale, a unui serviciu de adaptare socială ce se va ocupa inclusiv de persoanele eliberate din locurile de detenție și care au nevoie de ajutor pentru a se încadra în societate. Acesta trebuie să fie organul unde se va adresa cel eliberat din detenție pentru ajutorul de a se încadra în câmpul muncii, de a i se acorda spațiu de locuit etc. Considerăm că o asemenea grijă față de cei eliberați din detenție, care nu au legături în libertate, ar fi de un mare interes pentru societate în vederea prevenirii recidivării a acestor categorii de cetățeni. De aceea considerăm necesară includerea în Legea cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție nr.297-XIV din 24.02.99 a unei norme de un asemenea conținut. În aceste condiții, individualizarea executării pedepsei închisorii va fi deplină și mai eficientă.

BIBLIOGRAFIE BIBLIOGRAPHY

1. Dr. Kóhalmi László, De lege lata despre drepturile culturale ale condamnatului, în *Cultura în închisoare – cultura închisorii*, Universitatea de Științe din Pécs – Facultatea de Drept și Științe Administrative, p. 111.
2. Pálvölgyi Ákos, Necesitatea participării societății la executarea pedepselor (resocializare, reintegrare), Facultatea de Drept, Universitatea din Pécs (Ungaria) // <https://drept.uvt.ro/administrare/files/1481045738-pa--lvo--lgyi-a--kos.pdf> (vizitat 16.05.2023).
3. Ciobanu I., Groza I., Caracteristica criminologică a conceptului de resocializare a infractorului, „Revista Națională de Drept”, 2002, nr.5, p.45.
4. Трубников В. М. Социальная адаптация освобожденных от наказания. Диссертация на соискание учёной степени доктора юридических наук. Харьков, 1991, 519 с., с. 54.
5. Жулева И. В. Теоретические аспекты ресоциализации несовершеннолетних осужденных. În: Проблемы уголовной ответственности и исполнения наказания. Сборник научных трудов адъюнктов и соискателей. Рязань, 1999, с. 17-23, с. 19.
6. Предов Т. Ресоциализация преступников-рецидивистов. Автореферат диссертации на соискание учёной степени кандидата юридических наук, Москва, 1978, 24 с., с. 4.
7. Коваль М. И. Социально-правовая адаптация лиц, отбывших длительные сроки лишения свободы. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Рязань, 1995, 306 с., с. 23.
8. Шатилов С. В. Освобождение несовершеннолетних из воспитательных колоний и их социальная адаптация.

- Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 1997, 156 с., с. 74.
9. Шмаров И. В. Социальная адаптация освобождённых от наказания. În: Советское государство и право, 1971, nr. 11. Изд. Наука, с. 100-104, с. 100.
10. Кулебякин Е. В. К проблеме соотношения объективного и субъективного в процессе социальной адаптации в современных условиях (макросоциологические аспекты). În: Проблемы социальной адаптации различных групп населения в современных условиях. Материалы научной конференции. Владивосток, 2000, 27-33 с., с. 28.
11. Legea Republicii Moldova cu privire la sistemul administrației penitenciare, nr. 300 din 21.12.2017//Monitorul Oficial nr.48-57/124 din 16.02.2018.
12. Крайнова Н. А., Проблемы ресоциализации неоднократно судимых лиц. Автореферат диссертации кандидата юридических наук. Владивосток, 2002, с. 7.
13. Наказание и исправление преступников, Пособие. Под ред. проф. Антоняна Ю. М., ВНИИ МВД СССР. Москва, 1992, с. 135.
14. Волкова Т. Н., Проблемы отбывания наказания и ресоциализации женщин, осуждённых к лишению свободы. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 1995, с. 103.
15. Писарев В. Б., Ресоциализация освобожденных от отбывания наказания. În: Исполнение наказаний и социальная адаптация освобожденных. Москва, ВНИИ МВД СССР, 1990, с.3.
16. Legea Republicii Moldova cu privire la probațiune nr.8-XVI din 14.02.2008. În: Monitorul Oficial nr.103-105/389 din 13.06.2008.
17. Legea Republicii Moldova cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție, Nr.297-XIV din 24.02.99. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.39-41/171 din 22.04.1999.
18. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului privind modul de plată a indemnizației unice pentru persoanele eliberate din locurile de detenție, nr. 1353 din 20.12.2005, Monitorul Oficial al R. Moldova nr.172-175/1437 din 23.12.2005.
19. <https://ulim.md/sju/nr-1-2-2014/studiu-privind-prevenirea-si-combaterea-criminalitatii-violente/> (vizitat 16.05.2023).
20. Regulile europene pentru penitenciare, de la 12.02 1987.
21. Codul de executare al Republicii Moldova din 24.12.2004, Monitorul Oficial 34-35/112, 03.03.2005.
22. Statutul executării pedepsei de către condamnați, aprobat prin Hotărârea Guvernului №583/26.05.2006, MO Nr. 91-94/676 din 16.06.2006.

DESPRE AUTOR**Vladislav MANEA,**

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova,
e-mail: office_@maize.md
ORCID ID: 0000-0002-6622-7916*